

Libra Revalidatie & Audiologie

Beleidsnota

Duurzaamheid en Milieu

2020-2024

C O L O F O N

Dit document is opgesteld op basis van een format van Milieuplatform Zorg (MPZ). MPZ is een branchevereniging van intramurale zorginstellingen voor kennisuitwisselingen en kennisopbouw voor een duurzame bedrijfsvoering.

Milieuplatform Zorgsector
Scheepmakershaven 27c
3011 VA Rotterdam

t 010 - 245 03 03
e info@milieuplatformzorg.nl
i www.milieuplatformzorg.nl

INHOUD

VOORWOORD	4
Leeswijzer	4
1 DEFENITIES	5
2 DUURZAAMHEID EN MILIEU	5
2.1 Visie en Beleid	6
2.2 Milieubarometer Zorg	6
2.3 Milieubarometer	6
2.4 AFAS	6
3 MILIEUTHERMOMETER IMPLEMENTEREN	7
3.1 Speerpunten	7
3.1.1 <i>Energie</i>	7
3.1.2 <i>Vervangen van apparatuur en installaties</i>	7
3.1.3 <i>Inzet van duurzamen energie</i>	8
3.1.4 <i>Inregelen installatiesVervoer</i>	8
3.1.5 <i>Bewustwording</i>	8
3.2 Circulaire Bedrijfsvoering	8
3.2.1 <i>Ladder van Lansink</i>	8
3.2.2 <i>Preventie</i>	9
3.2.3 <i>Hergebruik</i>	9
3.2.4 <i>Recycling</i>	9
3.2.5 <i>Afval</i>	9
3.2.6 <i>Rapportage en verslaglegging</i>	10
3.2.7 <i>Bewustwording</i>	10
3.3 Vastgoed	10
3.3.1 <i>Strategisch Vastgoedbeleid</i>	10
3.3.2 <i>CO2 reductieplan</i>	11
3.3.3 <i>Vervoer</i>	11
3.3.4 <i>Aanschafbeleid</i>	11
3.3.5 <i>Woon- werkverkeer</i>	11
3.3.6 <i>Bewustwording</i>	12
3.4 Overige milieuthema's	12
3.4.1 <i>Papier</i>	12
3.4.2 <i>Duurzaam inkopen</i>	12
3.4.3 <i>Gevaarlijkse stoffen</i>	12
3.4.4 <i>Emissies</i>	12
3.4.5 <i>Schoonmaak</i>	12
3.4.6 <i>Water en afvalwater</i>	13
3.4.7 <i>Hinder en milieu-incidenten</i>	13
3.4.8 <i>Voedingsbeleid</i>	13

V O O R W O O R D

Libra Revalidatie & Audiologie is medeondertekenaar van de landelijke Green Deal Zorg 2.0. Hiermee draagt de organisatie haar ambitie tot duurzaamheid uit. Ook biedt dit de mogelijkheid om kennis uit te wisselen en zo sneller stappen te zetten richting een duurzame bedrijfsvoering.

Daarnaast zijn er regionale Green Deals voor Midden-Brabant en Eindhoven ondertekend. Onderdeel van deze ondertekening is het implementeren van de "[Milieuthermometer Zorg](#)". Dit keurmerk is specifiek voor de zorg (en door de zorg) ontwikkeld en helpt om structureel aandacht te besteden aan milieu en duurzaamheid. Libra R&A streeft ernaar om eind 2020 het gouden niveau te behalen voor alle locaties met meer dan 30 bedden. Deze ambitie willen we realiseren met de inzet van alle medewerkers van Libra R&A. Duurzaamheid en de manier van denken die hierbij hoort, zal hiermee ingebed worden in de genen van de organisatie.

Datum: februari2020

Vincent Buitendijk
Raad van Bestuur

L E E S W I J Z E R

Deze beleidsnota licht toe wat de huidige stand van zaken en beleid is op gebied van milieu en duurzaamheid binnen Libra R&A. Daarnaast beschrijft het de acties en aanpassingen die Libra R&A tot en met 2023 wil doorvoeren in de organisatie. In hoofdstuk 1 worden de veel voorkomende definities en termen uit het rapport nader toegelicht. Hoofdstuk 2 bevat het doel van deze beleidsnota voor de komende vier jaar. Hierin is ook aangegeven wat hierbij de middelen zijn om dit te bereiken, namelijk de Milieuthermometer, Milieubarometer en Afas. Hoofdstuk 3 beschrijft de milieuthema's van de Milieuthermometer. De belangrijkste vijf zijn uitgebreid beschreven en er is toegelicht hoe Libra R&A hiermee stappen gaat zetten. Overige thema's zijn ook in dit hoofdstuk beschreven, maar minder gedetailleerd. Hoofdstuk 5 bevat het actieplan. Dit is de samenvatting van alle acties, inclusief een overzicht van kosten en baten.

Deze beleidsnota duurzaamheid en milieu is opgesteld door de manager Bedrijfsvoering, besproken met direct betrokken managers en met MT en vervolgens vastgesteld door de Raad van Bestuur op 2 maart 2020.

1 DEFINITIES

Duurzaam ondernemen:

Is ondernemen waarbij aandacht is voor de behoeften van het heden zonder het vermogen van toekomstige generaties om in hun eigen behoeften te voorzien in gevaar te brengen. Bij duurzaam ondernemen is sprake van een evenwicht tussen ecologische, economische en sociale belangen.

Europees Ecolabel:

Europees milieukeurmerk voor non food producten en diensten, met als doel om duurzamere productie en consumptie te stimuleren.

Gebouwbeheersysteem Afgekort als GBS:

Een GBS wordt gebruikt om alle binnen het gebouw aanwezige installaties (regelingen) te bedienen en te laten samenwerken.

Milieuthermometer Zorg:

Praktisch milieuzorgsysteem op maat voor intramurale zorginstellingen. De Milieuthermometer bestaat uit een set van criteria om aan een duurzame bedrijfsvoering te voldoen.

Milieuverantwoord werken: Werkwijze waarbij op een verantwoorde wijze wordt omgegaan met het leefklimaat (het milieu).

Een milieuverantwoord product: is een product dat zowel in het productieproces, het gebruik, als in de afvalfase geen schade toebrengt aan de leefomgeving. Dat wil zeggen:

- Geen milieuverontreiniging
- Geen uitputting van natuurlijke grondstoffen
- Geen invloed op de ecologie (bodemleven, biodiversiteit etc.)

Terugverdientijd:

De verhouding tussen de (meer)investering voor de maatregel en de jaarlijkse opbrengsten van de maatregel ten gevolge van de met de maatregel samenhangende besparingen in euro.

Green deals

Green deals zijn afspraken tussen de rijksoverheid en andere partijen. Die andere partijen zijn bedrijven, maatschappelijke organisaties en andere overheden. De green deal helpt om duurzame plannen uit te voeren. Bijvoorbeeld voor energie, klimaat, water, grondstoffen, biodiversiteit, mobiliteit, biobased economy, bouw en voedsel.

2 DUURZAAMHEID EN MILIEU

Binnen Libra R&A vinden op de twee revalidatie hoofdlocaties verschillende activiteiten plaats. De openingstijden en functies van de gebouwen verschillen weinig. Beide locaties beschikken over een kliniek met respectievelijk 40 en 48 bedden en een polikliniek. Bij veel van de activiteiten in de gebouwen ontstaat afval, emissies en wordt energie verbruikt. Libra R&A wil deze processen goed in kaart brengen en de milieubelasting van de organisatie tot een minimum beperken. Alle activiteiten worden ook meegenomen voor de huurlocaties. Hiervoor is deze beleidsnota opgesteld.

2.1 VISIE EN BELEID

Libra R&A is een organisatie die zich richt op het bevorderen van gezondheidszorg en staat daarmee midden in de maatschappij. Bij deze positie horen ook verantwoordelijkheden en een voorbeeldfunctie op gebied van duurzaamheid en milieu. Deze verantwoordelijkheden wil Libra R&A integreren in de bedrijfsvoering door de Milieuthermometer te implementeren.

Voortgang wordt gemonitord aan de hand van gestelde doelen en met behulp van de Milieubarometer. Registraties die specifiek bij installaties in de gebouwen horen, zoals periodieke controles en onderhoud, worden zo veel mogelijk in Afas geregistreerd.

2.2 MILIEUTHERMOMETER ZORG

De inhoudelijke uitgangspunten voor deze beleidsnota zijn de criteria van het gouden niveau van de Milieuthermometer Zorg, opgesteld door het Milieu Platform Zorgsector (MPZ). In 2018 hebben we het zilveren certificaat behaald voor beide hoofdlocaties. In 2019 zijn de criteria aangescherpt in verband met de klimaat eisen. Daarom is het behalen van het gouden keurmerk uitgesteld naar 2020. Onderwerpen waarop Libra R&A de nadruk legt zijn energie, circulaire bedrijfsvoering en vastgoed. Ook verdere bewustwording van medewerkers vindt Libra R&A een essentiële pijler van een organisatie die zich duurzaam ontwikkelt en milieuverantwoorde zorg verleent.

2.3 MILIEUBAROMETER

Om een beter beeld te krijgen van de huidige milieuprestatie en de verbeteringen die hierin in de komende jaren plaats gaan vinden, maakt Libra R&A gebruik van de digitale tool Milieubarometer. Hiermee kan op basis van gegevens uit de administratie, zoals kWh elektriciteitsgebruik, m³ aardgas, kilometers zakelijk verkeer etc. de milieuprestatie van de organisatie in kaart gebracht worden. Door deze tool in te zetten, wordt er inzicht verkregen waar de grootste kansen liggen wat betreft milieu- én kostenbesparing. Tevens is hiermee een benchmark met andere zorginstellingen mogelijk.

2.4 AFAS

In Afas zijn per gebouw en ruimte de installaties opgenomen. Dit is een logische plek om ook onderhoudsdocumenten en andere milieudocumenten te archiveren. Bijvoorbeeld rapporten van EPBD-keuringen van de koelinstallaties, onderhoud aan filters en logboeken van koudemiddelen.

3 MILIEUTHERMOMETER IMPLEMENTEREN

De Milieuthermometer beschrijft milieueisen voor 18 thema's. Libra R&A heeft gekozen om te streven naar het behalen van het gouden certificaat voor duurzame bedrijfsvoering. Daarnaast worden er de komende 4 jaren drie thema's als speerpunt uitgewerkt. Hierop ligt de focus in deze beleidsnota en zullen de meeste maatregelen worden uitgevoerd. Voor overige thema's zijn ook de belangrijkste maatregelen en de huidige stand van zaken beschreven. Hierbij ligt de focus voornamelijk op voldoen aan de verplichte eisen.

3.1 SPEERPUNTEN

De Milieuthermometer Zorg biedt een duidelijk overzicht van relevante processen waarbij normen zijn vastgesteld. Om het gouden niveau te halen moet Libra R&A voldoen aan alle verplichte eisen uit het certificeringsschema. Daarnaast dient de organisatie "extra" eisen te implementeren. Libra R&A kiest hier voor focussen op vier thema's:

1. Energie
2. Circulaire bedrijfsvoering (speerpunten a.d.h.v. Green Deal 2.0)
3. Vastgoed
4. Vervoer

3.1.1 Energie

Libra R&A gaat de komende jaren actief aan de slag met besparen van energie. Hiervoor wordt op drie vlakken aandacht besteed aan energiebesparing:

- Isoleren van muren, ramen, dak en vloer
- Vervangen van apparatuur en installaties
- Inregelen van installaties
- Inzet van duurzame energie
- Aandacht voor duurzaamheid en milieu bij medewerkers

3.1.2 Vervangen van apparatuur en installaties

Het lange termijn onderhoudsplan (LTOP) wordt omgezet in een Duurzaam lange termijn onderhoudsplan (DMJOP). In een energiescan van beide locaties worden de potentiële mogelijkheden weergegeven en verwerkt in het DMJOP. Daarnaast is er een roadmap opgesteld voor het vervangen van alle verlichting naar LED verlichting. Ook de Roadmap wordt verwerkt in het DMJOP. Daarmee worden op natuurlijke vervangmomenten van installaties en apparatuur een energiebesparende variant vaak tegen lage meerkosten implementeerbaar. Het is daarmee sneller rendabel om duurzame technieken toe te passen.

Voorbeelden van energiebesparende installaties en maatregelen die in huidige gebouwen van Libra R&A zijn opgenomen zijn:

- WKO installatie bij locatie Leijpark
- HR ketels
- GBS op beide locaties
- Warmteterugwinning op de LBK ventilatoren bij beide locaties
- Frequentieregelde pompen en ventilatoren beide locaties
- Topkoeling van luchtbehandeling systemen beide locaties
- Energiezuinige verlichting (HF-TL / LED) beide locaties
- Daglichtafhankelijke verlichting
- Aanwezigheidsdetectie verlichting beide locaties

3.1.3 Inzet van duurzame energie

Libra R&A heeft de ambitie om volledig energieneutraal te worden. Hiervoor is inzet van duurzame energie nodig. Libra R&A heeft daarom de daken van de beide locaties maximaal laten beleggen met zonnepanelen. Daarnaast is windenergie momenteel de enige andere optie om duurzame energie op te wekken. Samen met Green Deal partijen uit Midden-Brabant wordt er onderzoek gedaan naar windmolens langs de A58 bij het Elisabeth-TweeSteden Ziekenhuis.

3.1.4 Inregelen installaties

Binnen de locaties van Libra R&A wordt gewerkt met een Gebouw Beheers Systeem (GBS). Alle installaties zijn op afstand te volgen. Het GBS is zodanig ingeregeld dat energie zo efficiënt mogelijk wordt gebruikt. Dit houdt in dat:

- De klimaatinstallatie weersafhankelijk geregeld is;
- De stooklijn en stookgrens juist staan afgesteld;
- Er een optimaliserende regeling is toegepast;
- Niet gelijktijdig verwarmd en gekoeld wordt;
- Verlichting en (klimaat)installaties niet onnodig aan staan buiten werktijd, zoals in de avonden, weekenden en op feest- en vakantiedagen.
- De juistheid van de inregeling twee maal per jaar wordt gecontroleerd. Hierdoor is zeker dat de verwarming en koeling niet onnodig aan zijn zo efficiënt mogelijk functioneren.

3.1.5 Bewustwording

Duurzame techniek werkt pas optimaal als medewerkers er ook juist mee omgaan. Libra R&A communiceert haar ambities helder naar haar medewerkers. Voorbeelden zijn:

- We gaan voor het gouden milieukeurmerk;
- We bieden medewerkers waar mogelijk ook privé mogelijkheden mee te doen;
- Houd de ramen dicht wanneer de verwarming aan is;
- Is er voldoende daglicht? Doe dan waar mogelijk de verlichting op kantoor uit;
- Neem de trap in plaats van de lift;

Dergelijke gedragsnormen worden via intranet gecommuniceerd, waarbij zowel naast milieuvoordelen ook voordelen voor het milieu en de gezondheid worden benadrukt. Bijvoorbeeld "met traplopen verbrand je gemiddeld 98 kJoule per minuut".

3.2 CIRCULAIRE BEDRIJFSVOERING

3.2.1 Ladder van Lansink

Het beleid ten aanzien van afval van Libra R&A is gebaseerd op de zogenoemde Ladder van Lansink. Bovenaan de 'ladder' staat de meest milieuvriendelijke omgang met afval. Preventie staat bovenaan de ladder. Wat je niet inkoop, wordt ook geen afval. Hoe lager op de ladder verwerking van afval plaatsvindt, hoe meer het milieu wordt belast. Het beleid van Libra R&A is erop gericht om 'zo hoog mogelijk op de ladder' om te gaan met afval. Dit houdt in dat eerst wordt gekeken of voorkomen kan worden dat het afval ontstaat (preventie). Is dit niet het geval dan wordt gekeken of afval kan worden hergebruikt en zo verder. Op de eerste twee stappen (preventie en hergebruik) heeft Libra R&A veel invloed. Verwerken op 'lagere treden' van de ladder gebeurt in overleg met de afvalverwerker.

LADDER VAN LANSINK - DE AFVALHIËRARCHIE

3.2.2 Preventie

De hoogste trede in de circulaire bedrijfsvoering is preventie. Het startpunt hiervoor ligt bij inkoop waarbij de ladder van Lansink als een van de selectie criteria in het inkoop traject wordt meegenomen. Ook de organisatie speelt bij preventie een belangrijke rol want wat je niet inkoop wordt ook geen afval. We zullen ons daarom als organisatie vaker moeten afvragen hebben we het nodig zijn er alternatieven?

3.2.3 Hergebruik

Einde huurcontract wil niet altijd zeggen dat apparatuur vervangen moet worden. Kunnen we de levensduur nog een keer verlengen? Vaak is dat wel mogelijk wat niet alleen veel goedkoper is maar ook veel milieuvriendelijker. We maken onderscheid tussen financiële en technische afschrijving. Financieel gebruiken we energieverbruik als budgetreservering en technisch als vervangingscriteria. Er is altijd een technisch afkeurreportage noodzakelijk waaruit blijkt dat de technische staat zodanig is dat reparatie niet meer zinvol is voordat een inkooptraject wordt opgestart.

3.2.4 Recycling

Als de noodzaak voor een inkoop traject is vastgesteld zal de samenstelling van het product en de mogelijkheden die de leverancier biedt ten aanzien van recycling als selectiecriteria worden meegenomen in het inkoopproces. Momenteel zijn er vaak onvoldoende inzichten en alternatieven maar de maakindustrie ontwikkelt steeds meer producten die herbruikbaar of minimaal recyclebaar zijn. Leveranciers spelen daar weer op in zodat je als gebruiker zicht krijgt op de mogelijkheden voor recycling.

3.2.5 Afval

Voordat het afval wordt aangeboden, kunnen we het aan de bron scheiden. Met hetzelfde doel: grondstoffen zo lang mogelijk gebruiken en hergebruiken in een andere vorm. Aan de bron scheiden heeft dan ook de voorkeur, als het past en mogelijk is op de locaties. Hiervoor zijn milieu-punten ingericht waarbij duidelijk is aangegeven wat in welke bak hoort.

Structureel worden minimaal de volgende afvalscheidingen en inzamelmiddelen ingezet:

- o Papier/karton Semi-Con of rolcontainer
- o Folie Foliezakhouder en foliezakken (afbeelding 6)
- o Glas Semi-Con of rolcontainer
- o Restafval Semi-Con of rolcontainer
- o Swill Rolcontainer 120 l.
- o Ziekenhuisafval Ziekenhuisvaten (afbeelding 3)
- o Klein Gevaarlijk Afval Deksel drums
- o Elektrische apparaten Boxpallet (afbeelding 1)
- o PMD Semi-Con of rolcontainer
- o Incontinentiemateriaal Semi-Con of rolcontainer

De meest voorkomende stromen worden daarmee aan de bron gescheiden.

Deze worden gebulkt en afgevoerd naar gespecialiseerde verwerkers

Waar mogelijk, wordt gezocht naar een hogere trede in hergebruik.

Verwerkers maken van de grondstoffen weer producten:

- Koffiebekers worden hygiëne papier
- Hout wordt spaanplaat
- Incontinentie materiaal wordt plastic, energie en papierpulp
- Papier wordt gerecycled papier
- Swill wordt compost en energie
- Glas blijft glas

- Kunststoffen worden plasticgranulaat
- Puin wordt granulaat
- Folie blijft folie
- Elektrische apparaten worden ijzer, kunststofgranulaat en edelmetalen

3.2.6 Rapportage en verslaglegging

Voor het behalen van de doelstellingen hebben we inzicht in de eindbestemming van de grondstoffen, de verwerkingsmethodes en de hoeveelheden die zijn ingezameld. De administratieve controle wordt ondersteund met een milieu-dashboard. Hierin wordt op elk gewenst niveau de afvalscheiding inzichtelijk, inclusief doelstellingen uit de milieubarometer of de eigen doelstellingen van Libra R&A.

De data is te exporteren in Excel-formaat en te gebruiken voor verslaglegging. We kunnen daarbij inzoomen op elk aspect: afvalscheiding per locatie, kosten, periodes, aantal transporten en zo ook een vergelijking maken tussen kwartalen maar ook tussen locaties. Op deze manier houden wij een vinger aan de pols.

3.2.7 Bewustwording

Het onderwerp afval staat of valt met gedrag van de medewerkers. Door voorkomen van verspilling en nauwkeurig afval scheiden is de grootste besparing te behalen. Wanneer het afval in de verkeerde bak komt, raakt het afval vervuild en moet de afvalstroom alsnog als restafval afgevoerd worden.

Libra R&A borgt optimale afvalscheiding door voorafgaand aan en tijdens invoeren van de nieuwe afvalbakken helder te communiceren over wat in welke bak moet. Voor elke afvalstroom is er een afvalwijzer beschikbaar, zodat de medewerkers precies weten wat wel en niet toegestaan is.

3.3 VASTGOED

Vastgoed heeft sterk beperkende kenmerken als het eenmaal is gerealiseerd; dan is het weerbarstig, een star product met een lange levensduur. Dat maakt een opportunistische ad hoc benadering van vastgoed erg lastig.

Er is een strategisch vastgoedbeleid vereist met een stip op de horizon van 20 tot 30 jaar.

3.3.1 Strategisch Vastgoed beleid

Strategische doelstelling van het vastgoedbeleid is om door een integrale benadering van organisatorische, financiële, commerciële, technische en juridische aspecten vastgoedvraagstukken duurzaam succesvol te laten zijn.

Het strategisch vastgoedbeleid dient op basis van meerjarige in- en externe ontwikkelingen de huidige en toekomstige ruimtebehoefte en kwaliteit van de gebouwen inzichtelijk te maken. Op basis van de meerjarige prognose aan ruimtebehoefte en kwaliteit van de gebouwen wordt in kaart gebracht wat de gevolgen zijn voor de omvang van de vastgoedportefeuille, de exploitatie (lasten) en de toegevoegde waarde van vastgoed.

Daarnaast worden lange termijn risico's en kosten geanalyseerd, beleid geformuleerd om deze waar mogelijk te reduceren en worden strategische keuzes over eigendom, huren of verhuren gemaakt. De huidige technische staat van onderhoud en de gewenste staat wordt in beeld gebracht met de daarbij horende investeringskosten.

Er is een routekaart in het strategisch beleid opgenomen waarmee de klimaat doelstellingen moeten worden bereikt. Er wordt een CO2 reductieplan opgesteld om inzichtelijk te maken hoe de doelstellingen worden bereikt.

3.3.2 CO2 reductieplan

Om tot een CO2 reductieplan te komen wordt een energiescan uitgevoerd per eigendomslocatie. De resultaten daarvan worden verwerkt in een duurzaam meer jaren onderhoudsplan (DMJOP). Zodoende worden op zoveel mogelijk natuurlijke momenten bestaande installaties vervangen door duurzame installaties.

Daarnaast zullen alle verbouwingen groter dan > 500 m2 aan de BENG eisen van bijna energie neutraal voldoen. In het huisvestingsplan is opgenomen welke deel van het vastgoed met aanpassingen kan gaan voldoen aan de klimaat eisen. Het deel van het vastgoed waarbij de aanpassingen onvoldoende rendement geven zullen worden vervangen door nieuwbouw. Dit kan vanuit financieel oogpunt alleen gefaseerd worden uitgevoerd. Libra R&A heeft als doelstelling het verduurzamen van haar vastgoed voor 2045 gerealiseerd te hebben

3.3.3 Vervoer

De vervoersbewegingen van Libra R&A bestaan uit woon-werkverkeer, klanten en zakelijk verkeer. Libra R&A heeft het meeste invloed op zakelijk verkeer, omdat de meeste voertuigen bij medewerkers in eigen bezit zijn. Daarnaast worden enkele auto's ingezet voor het managementteam. Op woon-werkverkeer heeft Libra R&A vooral invloed door stimuleren van OV en fiets en ontmoedigen van autogebruik. Voor beiden typen vervoersbewegingen zijn onderstaand de mogelijke maatregelen opgenomen.

3.3.4 Aanschaf beleid

Voor aanschaf en vervanging van alle auto's inclusief personenbusjes in eigendom van Libra R&A geldt dat deze minimaal aan energielabel B voldoen maar het streven is label A.

Voor aanschaf en vervanging van bestelauto's (segment N) gelden de volgende eisen:

- N1: klasse 1 (klein) < 102 g/km
- N2: klasse 2 (middel) < 144 g/km
- N3: klasse 3 (groot) < 163 g/km

Bij aanschaf of vervanging van banden voldoen deze aan het brandstofefficiëntie klasse C (EU bandelabel).

Elektrisch

Van alle auto's die in eigendom of lease zijn, is het streven dat 10 % van alle daarmee gemaakte kilometers 100% elektrisch of fossielvrij zijn gereden. Er zijn op de locaties aansluitpalen voor elektrische auto's geïnstalleerd. Voor medewerkers die fulltime beschikken over een elektrische dienstauto wordt ook een aansluiting op het huisadres gerealiseerd.

3.3.5 Woon-werk verkeer

Libra R&A stimuleert gebruik van OV en fiets voor woon-werkverkeer

Fietsenstallingen

Voor medewerkers is een overdekte fietsenstalling aanwezig. Hier is ook de mogelijkheid om een elektrische fiets op te laden.

Stimuleren OV en fiets

Openbaar vervoer wordt gestimuleerd en volledig vergoed voor zakelijke reizen, bijvoorbeeld wanneer buiten de deur een opleiding gevolgd wordt.

Communicatie

Via de website wordt gecommuniceerd over de route naar de verschillende locaties en parkeermogelijkheden. Hierbij zijn OV-routes prominent in beeld en wordt ook de beschikbaarheid van een fietsenstalling voor bezoekers aangegeven.

3.3.6 Bewustwording

Mogelijkheden voor duurzame mobiliteit worden naar medewerkers gecommuniceerd. Hierbij worden niet alleen de milieu- en kostenvoordelen benadrukt, maar ook voordelen voor gezondheid, bijvoorbeeld bij fietsend in plaats van met de auto naar het werk komen.

3.4 OVERIGE MILIEUTHEMA'S

Naast bovenstaande speerpunten is nog een aantal aspecten waaraan Libra R&A werkt. Deze staan in onderstaande paragraaf genoemd.

3.4.1. Papier

Het papier van Libra R&A is voorzien van een Europees Ecolabel. Printers binnen Libra R&A staan standaard dubbelzijdig ingesteld en er is follow-me-printing toegepast, om zo veel mogelijk papier te besparen. Het managementteam vergadert met tablets, zodat vergaderstukken niet meer uitgeprint hoeven worden.

Om papierverbruik verder te reduceren is Libra R&A voornemens de volgende maatregelen uit te voeren:

- Meer werken met tablets: door op de tablets van de medewerkers ook de mobiele devices te installeren kunnen medewerkers overal bij de documenten op de V-schijf. Hierdoor proberen we zoveel mogelijk papierloos te werken en hoeft er veel minder geprint te worden.
- Printers worden standaard zwart-wit gezet, zodat inkt bespaard wordt.

3.4.2 Duurzaam inkopen

Onder duurzaam inkopen verstaat Libra R&A het toepassen dichtbij kopen van milieu- en sociale aspecten (onder andere geen kinderarbeid, geen uitbuiting van werknemers) in alle fasen van het inkoopproces. Het doel is dat dit leidt tot de daadwerkelijke levering van een product, dienst of werk dat aan deze milieu- of sociale aspecten voldoet.

Libra R&A voldoet met haar duurzaam inkoopbeleid aan de eisen voor het zilveren certificaat van de Milieuthermometer. Het streven is om het gouden certificaat te behalen in 2020.

3.4.3 Gevaarlijke stoffen

Opslaglocaties van gevaarlijke stoffen voldoen aan eisen gesteld in de milieuvergunning. Er wordt actief gezocht naar alternatieven voor de meest milieubedreigende stoffen.

Alle medewerkers van Libra R&A hebben toegang tot de informatiebladen over de gevaarlijke stoffen. Hierin is veiligheidsinformatie opgenomen over de stoffen die binnen de organisatie aanwezig zijn. Dit zijn voornamelijk zuurstof en schoonmaakmiddelen. Beide zwembaden zijn voorzien van een milieuvriendelijk zoutelektrolyse installatie.

3.4.4 Emissies

Emissies bestaan alleen uit bijgevulde koudemiddelen in de koelinstallaties van de verschillende locaties. Door regelmatig onderhoud worden lekken zo veel mogelijk voorkomen en hoeft koudemiddel minimaal bijgevuld te worden. Bij vervanging van installaties wordt gekeken naar duurzame alternatieven, zoals topkoeling en koeling middels warmte en koudeopslag (WKO), waardoor nauwelijks of geen koudemiddel meer nodig is.

3.4.5 Schoonmaak

De afdeling schoonmaak gebruikt schoonmaakmiddelen die vallen in de categorie B van de algemene beoordelingsmethodiek. Het schoonmaak bedrijf Asito heeft een uitgebreid MVO-beleid. Onderdeel hiervan is dat met doseersystemen wordt gewerkt. Hiermee is de schoonmaak wat betreft duurzaamheid geoptimaliseerd.

3.4.6 Water en afvalwater

Douche, tapwaterpunten en toiletten zijn zo uitgevoerd dat zo min mogelijk energie en water wordt gebruikt (waterbesparende douchekoppen en kranen). Bij nieuwbouw en verbouw wordt besparing van water altijd meegenomen.

3.4.7 Hinder en milieu-incidenten

Hinderklachten betreffende milieuaspecten van omwonenden en anderen worden in behandeling genomen en adequaat afgehandeld. De procedure voor Klachtenafhandeling is opgenomen in de klachtenprocedure van Libra R&A.

3.4.8 Voedingsbeleid

Het voedingsbeleid is er om inzichtelijk krijgen welke verantwoordelijkheden en welke processen er zijn voor beide locaties en voor de kliniek. Goede communicatie tussen alle betrokkenen is essentieel om inzicht te blijven houden op de voedingstoestand van de revalidant en om in dien nodig tijdig actie te kunnen ondernemen.

Trefwoorden

Beleid, Beleidsnota, Duurzaamheid, Milieu

Beheertabel Beheer

Auteur

Functie

Sectormanager
Bedrijfsvoering

Naam

Verifieerder
Verantwoordelijke

MT
Raad van Bestuur

Beheerder

Secretariaat RvB

Ingangsdatum

2 maart 2020

Vervaldatum

2 juni 2022

Versienummer

3

Status document

Intern gebruik

AVG van toepassing

Nee